

מנחות טו היא שיחתי

נושאים לשיחה ודין
לקחת מדף הגמרא אל משעולי החיים

שיעורי "היא שיחתי" מיועדים ללומדי הדף היומי המבקשים להעשיר את הלימוד עם נושא מעניין לקחת הביתה".

הם כוללים נושאים לדין, פולמוסים, חיזוקים, לקחים, קושיות, הקשרים לפרשת השבוע והמועדים, ועוד ועוד.

מטרת השיעורים לעורר שיח תורני גם לאחר שהלימוד הסתיים. בבית או בעבודה, עם האשה או הילדים, בשבתך בביתך ובלכתך בדרך.

להציע טעם באיסור כלאי הכרם (לפי איך שהבנתי דבריו):

הגפן הוא עץ חשוב מאד, אבל הוא זוחל ומושפל על פני הארץ (אם לא באופן מלאכותי), וכאשר זורעים אצלו זרעים, הרי בזה מסתירים את הגפן ע"ש שתילים העולים על גביו ומתנשאים מעליו. אין זה דרך ארץ, לנשא את הזרעים על פני הגפן!..

ביאור | מדוע דוקא קנבוס ולוף אסורים בכלאי הכרם

אולי לפי ביאורו של הגר"ג נדל זצ"ל יומתק יותר מה שאנו לומדים בדף שלנו שרק קנבוס ולוף אסורים מן התורה בכלאי הכרם, שהרי יש להם צד דומה לגפן, בכך שיש להן אשכולות וכדומה, אם כן כאשר זורעים "תחליף" לגפן שעולה ומתנשא מעליו (שהרי הקנבוס צומח לגובה רב, אפילו 4.5 מטר) יש כאן זלזול במתנה הגדולה שהקב"ה נתן לנו: עץ הגפן.

כך גם בחמשת מיני דגן (שגם הם אסורים מן התורה בכלאי הכרם) מפני שהם מזינים כמו היין שהוא "סעיד ומשמח" כמו שאמרו בברכות לה, ב, ולכן הם "מתחרים" עם הגפן, ואסור לזלזל בגפן בכך שנותנים מעליו מיני צמחים המתנשאים מעליו ומתיימרים להחליף אותו.

בוטניקה | שימושי ה"קנבים"

והנה, צמח ה"קנאבים" שימש (ומשמח) לשני עניינים: א' הפקת סיבים חזקים וזולים לעשיית חבלים וכדומה, ב' אכילתו כסם המעורר ומשמח. כנודע בזמנינו וכמו שכתב כבר ברדב"ז בפרק ה' מהלכות כלאיים: "עלי הקנבוס הנקרא קנב אוכלין אותו במצרים ומשכר ואומרים שהוא משמח ואוכלין אותו חי כמות שהוא ויש מקומות שעושין ממנו בגדים כמו שעושים מן הפשתן".

כדאי לקרוא את מאמרו המאלף של ר' משה רענן אודות צמח הקנבוס הנזכר בדף שלנו (נמצא ב"פורטל הדף היומי").

והנה, איסורו בכלאי הכרם אינו מצד שימוש לסיבי הבגדים והחבלים

פיצוח | היכן מצאנו בית ללא קירות ותקרה

חידה: היכן מצאנו בדף שלנו "בית" בלי שום מבנה? **תשובה:** יצאו שניהם ל"בית השריפה".

"בית השריפה" לא היה "בית" בנוי, אלא שטח מסויים בעזרה שבו היו שורפים את הקדשים שנפסלו.

לשון הקודש | בית = מקום

אז מדוע קראו לו "בית השריפה"? כי בלשון חז"ל המילה "בית" משמשת ל"מקום". בית השריפה - מקום השריפה.

גם היום אנו משתמשים בביטוי "בית שחיו" - אע"פ שאין זה בית אלא מיקום. מקוה מים נקרא באונקלוס "בית כנישת מיא", וכן רבים.

לפעמים הידיעה הזו מבהירה משמעות ומצילה מטעות. למשל: "על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו" תרגם אונקלוס "ישבוק גבר בית משכבי אבוהי ואמיה", רבים הבינו שאונקלוס מתכוון שהאדם עוזב את בית הוריו, ששם הוא מקום שכיבתם ותשמישם, אבל באמת "בית משכבי" באונקלוס הוא "מקום המשכב" והיינו ה"מיטה" (כך גם תרגם בפרשת ויחי את המילה "יצועי" - בית משכבי) ואילו "חדר המיטות" נקרא "אדרון בית משכבי" - חדר (פנימי) המיטות. אם כן אונקלוס בא לומר שאדם עוזב את מיטת אביו ואמו, שכן בזמנם היו ישנים יחדיו, וכפי שביאר במשך חכמה שם עפ"י הגמרא בקידושין שאסור לאדם לשכב בקירוב בשר אלא עם אשתו ואביו ואמו, ולכן כתב אונקלוס שהוא עוזב את מיטת אביו ואמו ודבק באשתו.

מחשבה | טעם לכלאי הכרם

ראיתי בכתבי רבי יצחק קלינמן זצ"ל בשם רבו ר' גדליה נדל זצ"ל

אמר רבי יוחנן: כאילו הקריב עולה בלא מנחה וזבח בלא נסכים."

והנה מבואר בסוגיא שלנו שמי שמקריב עולה וזבח ולאחר זמן מביא מנחה ונסכים שפיר דמי שכן "אדם מביא זבחו היום ונסכיו עד עשרה ימים".

אם כן משמע שאם יקרא קריאת שמע ואח"כ יביא את נסכיה - התפילין - לאחר זמן, שפיר דמי.

ראיה זו כתב בשו"ת בית יצחק (תלמיד הישועות יעקב) סימן י"ז ליישב "המנהג שנהגו הרבה יראים וחסידים לקרוא ק"ש מיד כשקמים ממיטתם בבוקר קודם הנחת תפילין", ומביא שם בשם החוזה מלובלין "שמעתי לפרש בשם הרב הגאון הצדיק מוה' יעקב יצחק מלובלין דברי עולא ור"י בקרא ק"ש ולא הניח תפילין כלל אבל בקרא אדעתא שיניח תפילין אח"כ לא הוי עדות שקר, והכי משמע מדקאמר עולה בלא נסכים ובעולה מהני אם מקריב נסכים אחר הקרבת עולה".

על פי זה כתב ה"בית יצחק" לבאר לשון רש"י בפרשת בלק על הפסוק הן עם כלביא יקום וגו' - "כשהן עומדים משנתם שחרית, הן מתגברין כלביא וכארי לחטוף את המצות, ללבוש טלית לקרוא את שמע ולהניח תפילין" וכבר תמהו מדוע הקדים קריאת שמע להנחת תפילין! אלא שמע מינה שאם אח"כ מניח תפילין שפיר דמי.

חיזוק | זריזות נמדדת כאשר קמים מאוחר!..

יש להוסיף, דעדיין קשה מדוע נקט רש"י דוקא אופן זה, אשר בוודאי אינו הסדר הרגיל אצל בני ישראל שרובם קוראים ק"ש בעודם מעוטרם כבר בתפילין.

ונראה לבאר, דבלעם לא התפעל כל כך מזריזותם של המשכמים בבוקר, קמים בנחת, מתארגנים בכובד ראש, וצועדים מעדנות לבית הכנסת. אלו אינם דומים ל"לביא יקום" המסתער על טרפו.

בלעם התפעל מאותם שמתעוררים ב"רגע האחרון" קודם סוף זמן ק"ש, ואינם מייאשים עצמם לומר "הרי בלאו הכי אאלץ לקרוא ק"ש בלא תפילין כמעיד עדות שקר, אמשיך בשנתי", לא ולא! הם "מתגברין כארי לחטוף את המצוות" למרות שהם צריכים להקדים קריאת שמע להנחת תפילין מפני סוף הזמן המתקרב ובא. הם הם הזריזים האמיתיים שעומדים מול יצר הייאוש המאיים להשיבם אל מיטתם, והם מזנקים מתוך עומק העצלות אל ההתגברות הגדולה לחטוף את המצוות "מה שאפשר". וזהו לשון "לחטוף" כמו החוטף שמנסה לקחת מה שאפשר, לפעמים חתיכה שלימה ולפעמים חתיכה חצויה, העיקר לא לצאת בידיים ריקות...

שהרי כלאי הכרם דוקא בצמחים העומדים לאכילה, ובהכרח שהאיסור המבואר בגמרא שלנו הוא מצד השימוש השני שהוא "משכר, ואומרים שהוא משמח".

אם כן, יש כאן תוספת ביאור, שה"קנבים" הוא ה"מתחרה" הגדול של הגפן, שהוא הנברא לשמח לב אנשים, ולכן אסרה התורה בייחוד את עירובו והתנשאותו על הגפנים.

למעשה | מי שנוטל סם קנבים יוצא ידי חובת שכרות בפורים

כמדומה שמי שנוטל סם (מפני צורך רפואי להתמודדות עם כאבים חזקים) אינו יוצא בזה ידי חובת "לבסומי בפוריא", שהרי אין כאן שטטוש באמצעות בלבול הדעת אלא העלאת תחושות של "היי", שמחה ופורקן. (אם הבנתי נכון את התיאורים...)

מצוות "לבסומי בפוריא" היא לבטל את הדעת "עד דלא ידע בין המן למרדכי", כמו שהאריכו בספרים, ואינו מכלל מצוות שמחה שהיא הרבה יותר חמורה בכל יום טוב, ולכן לכאורה אין זה שייך לתחושות הבאות על ידי סמים רפואיים.

חריפות | מיהו חבירו של השור?

הגמרא דנה על השוחט כבש על מנת לאכול כזית מ"חבירו", מיהו חבירו? האם הכבש השני או הלחם שבא איתם. אנו שומעים כאן שיש יחס של "חבירו" בין כבש אחד לשני.

והנה, בתורה כתוב "כי יגח שור איש את שור רעהו", והיה איזה פרשן קראי בשם "בן זוטא" שביקש לבאר "שור רעהו" - שור שהוא ריע של השור הנוגע...

כתב עליו האבן עזרא: "אמר בן זוטא, כי רעהו - תואר לשור. ולא ראה, כי שור איש סמוך הוא, וכן הוא: שור רעהו. ואין לשור ריע רק בן זוטא לבדו..."

נידון | האם אפשר לקרוא ק"ש ואחר כך להניח תפילין

הגמרא בברכות יד ע"ב אומרת "אמר עולא: כל הקורא קריאת שמע בלא תפילין - כאילו מעיד עדות שקר בעצמו. אמר רבי חייא בר אבא

תנ"ך | רושם האכילה במשך עשרה ימים

באופן אחר נראה לי לומר דהחידוש הוא מעשרה ימים ואילך, מפני שסתם אכילה נותנת רושם למשך עשרה ימים, וזהו החידוש שאפילו שעברו כבר עשרה ימים מאכילת המזבח עדיין יכול להביא הנסכים.

מהיכן למדתי שרושם האכילה הוא עשרה ימים? מדניאל וחבריו, שביקש משר הסריסים להאכילם זרעונים במשך עשרה ימים ולראות האם משתנים פניהם לרעה.

”וַיֹּאמֶר דָּנְיָאֵל אֶל הַמְּלָצָר אֲשֶׁר מָנָה שׂוֹר הַסְּרִיסִים עַל דָּנְיָאֵל חֲנַנְיָהּ מִיִּשְׂרָאֵל וְעֶזְרָיָה: נִס נָא אֶת עֲבָדֶיךָ יָמִים עֶשְׂרֵה וַיִּתְּנוּ לָנוּ מִן הַזֵּרְעִים וְנֹאכְלָה וּנְשִׁתָּה: וַיֵּרְאוּ לְפָנָיִךָ מִרְאֵינוּ וּמִרְאֵה הַיְלָדִים הָאֲכָלִים אֶת פִּתְבֵּג הַמְּלָךְ וְכֹאֲשֶׁר תִּרְאֶה עֲשֵׂה עִם עֲבָדֶיךָ: וַיִּשְׁמַע לָהֶם לְדָבָר הַזֶּה וַיִּנְסֵם יָמִים עֶשְׂרֵה...”

הרי שכל עוד לא עברו עשרה ימים עדיין יתכן שפניהם טובים מכוח המאכלים הטובים שאכלו לפני שהחלו באכילת הזרעונים, אבל לאחר עשרה ימים חלף לו כל רושם האכילה הקודמת, ואז אפשר לבחון האם פניהם רעים מחמת הזרעונים.

זהו שאמרו חז"ל שאפילו אם עברו עשרה ימים מאכילת המזבח, מכל מקום עדיין יכול להביא נסכים מכאן ואילך.

גסטרונומיה | מה שיעור התדירות המינימלי לאכילת בריאות

יש מאכלים בריאים שהרופאים ממליצים לאכול, ולפעמים מסתפק אדם מה שיעור התדירות המינימלי שיש בזה איזה תועלת. הרי אם יאכל אבוקדו פעם בחצי שנה - אינו מועיל מאומה, ואין שום טעם שיתאמץ לאכול כי הוא בטל באלף, מהי א"כ התדירות המינימלית שצריך לאכול את המאכלים הבריאים כדי לתת תועלת לאדם.

לדברינו השיעור הוא פעם בעשרה ימים. שכן האוכל נותן רושם באדם במשך עשרה ימים.

וורט | בלעם אינו מבין חסרון של "מעיד עדות שקר"

מידידי הגאון **רבי יהושע זעליג קוסובסקי שחור** שליט"א שמעתי פעם לבאר באופן אחר, שהרי רש"י פירש כאן את דברי בלעם שאמר "הן עם כלביא יקום" והרי כל מהותו של בלעם היא שהיה 'מעיד עדות שקר בעצמו', היה מסוגל להיות נביא מדבר דברי ה' ונשאר עושה מעשה בהמה, נאה דורש ולא נאה מקיים, לכן לא היה מסוגל בלעם להבין שישראל מקפידים לא לקרוא את שמע בלא להקדים לה קיום הנחת תפילין...

דומה לזה שמעתי מידידי הגאון **רבי אליעזר לייזער** שליט"א לבאר מדוע עשה הקב"ה הנס הנפלא של פתיחת פי האתון, כדי להראות לבלעם שיתכן שתהיה האתון מדברת דברי חכמה ואפילו הכי נשארת אתון, בהמה גסה... כמו כן בלעם אע"פ שהיה נביא (מלשון 'ניב שפתיים') מדבר דברי אלקים חיים מ"מ לא התרומם מזה ונשאר בהמה... נמצא שבלעם כל מהותו הוא "נאה דורש ולא נאה מקיים" ולכן הוא סובר שישראל קוראים את שמע קודם שמניחים את התפילין...

פנימיות | "עד עשרה ימים" שבין ר"ה ליום הכיפורים

"אדם מביא זבחו היום ונסכיו עד עשרה ימים" צריך להבין מדוע נקטו עשרה ימים, הרי יכול להביא הנסכים גם לאחר חודש ימים ולמעלה! מזה!

בספה"ק "עולת חודש" פירש דהנה התשובה היא כזבח, שזובח יצרו, זבחי אלקים רוח נשברה, זובח תודה יכבדנני. ומה הם הנסכים של הזבח? הם הדמעות שמורידים העיניים.

והרי איתא בחז"ל שסתם "היום" הוא ראש השנה, כמו שכתוב "ויהי היום ויבואו בני האלהים להתייצב על ה'", אם כן הכוונה שאדם יכול להביא את זבחו-תשובתו "היום" בראש השנה, אף אם עדיין לא הביא הנסכים - התעוררות הדמעות, עד עשרה ימים, עד יום הכיפורים שצריך להשלים קרבנו עם נסכי דמעותיו.